КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії
В.о. ректора
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

_____ Валерій КОПИЙКА

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ГЕОГРАФІЇ

на здобуття ступеня вищої освіти – бакалавр

Освітній рівень – бакалавр

Київ – 2026

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ГЕОГРАФІЇ

на здобуття ступеня вищої освіти – бакалавр

Освітній рівень – бакалавр

Голова
предметної екзаменаційної комісії – **Вікторія УДОВИЧЕНКО**

ПОГОДЖЕНО
ПРОРЕКТОР

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Вступне випробування з географії на здобуття вищої освіти освітнього ступеня бакалавр відбувається відповідно до «Правил прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 2026 році».

Метою вступного випробування є відбір і формування контингенту найбільш здібних абітурієнтів, шляхом оцінювання здобутих ними знань, вмінь та навичок, рівня сформованих компетентностей на рівні базової середньої освіти.

Попередні вимоги до рівня підготовки абітурієнта передбачають наявність у вступника базової середньої освіти, а також здібностей до оволодіння новими знаннями, уміннями та навичками у галузі географії.

Формою проведення вступного випробування є усна форма відповідно до затвердженої програми з географії, що за змістом та обсягом становить собою базис для подальшої підготовки фахівців за освітнім ступенем «Бакалавр».

Вступне випробування у формі співбесіди передбачає відповіді вступника на питання **екзаменаційного білета**. Екзаменаційний білет містить 5 питань відкритого типу, кожне з яких відповідає окремим розділам програми з географії.

Критерії оцінювання відповідей вступника.

Відповіді абітурієнта під час співбесіди оцінюються за 40-бальною шкалою. Підсумкова оцінка вступного випробування становить собою суму балів, отриманих за відповіді на 5 запитань екзаменаційного білета. Таким чином, максимальна кількість балів становить 200 та обраховується як проста сума балів, отриманих під час відповідей на питання білета.

Оцінювання відповідей, наданих абітурієнтом, здійснюється за наступним принципом:

Кількість балів	**Критерії оцінювання**
0	Вступник не приступив до відповіді або відмовився відповідати на запитання
1-10	Уявлення вступника про суть питання досить нечіткі, «розпливчасті», а абітурієнт демонструє нерозуміння суті питання та взаємозв’язків між процесами та явищами, які розглядаються. Відповідь надана переважно у вигляді окремих фрагментарних речень; абітурієнт проявляє володіння незначним обсягом матеріалу, якого недостатньо для повноцінного розкриття суті питання. Відсутність: логіки побудови відповіді, знання основної термінології, причинно-наслідкових взаємозв’язків, обґрунтування власної думки. На додаткові питання відповідь або відсутня, або містить істотні помилки.
11-20	Поверхова або неповна відповідь вступника. Відповідь містить неточності, незначні помилки. Абітурієнт виявляє задовільне знання матеріалу, знання основної термінології, поверхово розкриває причинно-наслідкові взаємозв’язки, проявляє здатність висловлювати

	свою думку з окремих аспектів. Наявна коротка відповідь на додаткові питання. Вступник здатен виправляти неточності при відповіді за допомогою уточнюючих питань.
21-30	Вступник надає доволі розгорнуту логічну, але неповну відповідь, що свідчить про наявність систематизованих знань предмету. У ній можуть допускатися незначні помилки, які несуттєво впливають на правильність подальшого ходу розкриття теоретичного питання. Присутнє володіння матеріалом практично у повному обсязі, впевненість у оперуванні термінологією, поясненні закономірностей, формулюванні логічних обґрунтованих висновків. Надається чітка відповідь на додаткові запитання.
31-40	Вступник надає повну, чітку, розгорнуту, обґрунтовану відповідь. Демонструє глибокі систематизовані всебічні знання та розуміння навчального матеріалу з предмету, повно та коректно розкриває питання, аналізує існуючі між процесами та явищами взаємозв'язки, демонструє розуміння перебігу географічних процесів, проявляє володіння основною та додатковою термінологією, здатність аналізувати отриману інформацію, обґрунтовувати надану відповідь. Вступник озвучує та відстоює свою точку зору, надає обґрунтовану відповідь на додаткові запитання.

Програму з географії для вступної кампанії на 2026-2027 навчальний рік (зміст, структуру та логіку) для абітурієнтів із особливими потребами розроблено з урахуванням вимог чинної програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з географії, здобутих на основі повної загальної середньої освіти (наказ МОН від 06.06.2018 року №696) (https://testportal.gov.ua/proggeo/).

Матеріал програми структуровано за такими розділами:

I. Загальна географія.
II. Географія материків та океанів.
III. Фізична географія України.
IV. Населення України та світу.
V. Україна і світове господарство.
VI. Регіони та країни.
VII. Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток.

ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ

І. Загальна географія

ТЕМА 1. Географія як наука, розвиток географічних досліджень.
Географія як система наук. Об'єкт дослідження географічної науки. Поняття «геосистема». Рівні геосистем. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Пізнавальна та конструктивна роль географії. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Вітчизняні вчені-географи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.

ТЕМА 2. Способи зображення Землі.
Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта». Орієнтування за місцевими ознаками, поняття «азимут». Використання азимутів. План місцевості, його основні ознаки. Визначення напрямків на плані. Читання плану. Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки. Правила відліку географічної широти і географічної довготи. Визначення географічних координат об'єктів, напрямків, відстаней за градусною сіткою на карті й глобусі. Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах. Сутність генералізації. Легенда карт. Визначення абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Види масштабу. Способи вимірювання відстаней на географічних картах. Класифікація карт. Топографічна карта: проекція, розграфлення. Прямокутна (кілометрова) сітка. Географічні і прямокутні координати. Основні умовні позначення топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу. Визначення на топографічній карті географічних та прямокутних координат окремих точок, географічних та магнітних азимутів, абсолютних та відносних висот точок. Значення карт у житті людини, суспільства.

ТЕМА 3. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети.
Геоїд. Показники руху Землі навколо своєї осі. Добова ритміка в географічній оболонці. Основні види часу. Визначення місцевого та поясного часу, перехід від місцевого часу до поясного. Пояси освітленості на Землі. Сила Коріоліса. Змінюваність висоти Сонця над горизонтом та тривалості світлового дня. Орбітальний рух Землі: основні характеристики, географічні наслідки. Причини зміни пір року.

ТЕМА 4. Літосфера та рельєф.
Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», «платформа», «плита, «складчаста область».

Будова та типи земної кори, гірські породи й мінерали, що їх складають. Корисні копалини, їх класифікація за походженням. Геологічне літочислення, геологічний вік. Внутрішні процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи літосферних плит. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери. Сейсмічні пояси Землі. Зовнішні процеси, що зумовлюють зміну земної поверхні: вивітрювання, робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків. Небезпека вулканічних, сейсмічних, гравітаційних (зсувних) процесів. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу. Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі та найдовші гори світу. Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф. Унікальні форми рельєфу земної кулі, їх охорона.

ТЕМА 5. Атмосфера та клімат.

Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері. Сонячна радіація, її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря. Зміни температури повітря, добовий і річний хід температури повітря, причини його коливання. Графіки зміни повітря. Зміни температури повітря з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Показники температури повітря на кліматичній карті. Атмосферний тиск: причини і наслідки його зміни у тропосфері. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення. Роза вітрів. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Позначення вітрів на кліматичній карті. Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари і туман, відмінності в їх утворенні. Форми хмар, хмарність. Опади, що випадають із хмар та з повітря, їхні види, вимірювання. Карта розподілу опадів. Повітряні маси й атмосферні фронти. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Синоптична карта. Практичне значення прогнозів погоди. Поняття «клімат». Кліматична карта. Кліматичні пояси та області. Кліматодіаграми. Залежність клімату від широти місцевості, морських течій; близькості до океанів, рельєфу, антропогенного впливу. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.

ТЕМА 6. Гідросфера.

Поняття «гідросфера» та її основні складові. Запаси води на Землі. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Острови в океані. Вплив процесів у літосфері на природу океанів. Роль Океану у формуванні гірських порід і рельєфу узбережжя. Властивості вод Світового океану та причини їх неоднорідності. Водні маси. Рухи води в Світовому океані. Вплив атмосферних процесів на Світовий океан. Роль Світового океану у формуванні повітряних потоків у тропосфері. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану. Води суходолу, чинники їх нерівномірного

розподілу. Взаємозв'язок клімату і вод суходолу. Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші річки. Взаємозв’язок геологічної будови, рельєфу і; річкової мережі на території. Пороги і водоспади. Живлення, водний режим і робота річок. Озера, їх різноманіття за площею, походженням озерних улоговин, солоністю. Найбільші і найглибші озера земної кулі. Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки. Льодовики, особливості їх утворення й поширення. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти. Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води. Ресурсний потенціал Світового океану. Прісна вода як ресурс.

<u>ТЕМА 7.</u> Біосфера та ґрунти.

Поняття «біосфера», її межі. Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Природні чинники формування ареалів поширення рослин і тварин, Закономірності поширення живих організмів на суходолі і в океанах. Біологічні ресурси, ґрунт – «дзеркало» ландшафту, ґрунтотвірні чинники. Типи ґрунтів. Карта ґрунтів. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану.

<u>ТЕМА 8.</u> Природні комплекси.

Природні комплекси як наслідок взаємозв’язків між компонентами природи. Географічна оболонка – найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Загальні закономірності географічної оболонки. Сучасний етап розвитку географічної оболонки. Антропосфера. Природні зони Землі, їх особливості. Карта природних зон. Чинники порушення широтної зональності на планеті. Азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.

ІІ. ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ

<u>ТЕМА 9.</u> Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан.

Особливості фізико-географічного положення океанів. Історичні відомості про освоєння та дослідження річних частин Світового океану. Походження западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічна будова та рельєф дна океанів. Характерні риси клімату. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів. Природні ресурси океанів та їх використання. Проблема забруднення океанічних вод.

<u>ТЕМА 10.</u> Африка.

План географічної характеристики материка. Географічне положення Африки. Дослідження материка.

Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи,

озера, басейни підземних вод. Використання водних ресурсів. Природні зони, закономірності їх розміщення. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

ТЕМА 11. Австралія.

Своєрідність географічного положення Австралії. Історія відкриття і дослідження. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси та типи клімату Австралії. Води суходолу. Своєрідність і унікальність органічного світу материка. Природні зони. Зміна природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти Австралії, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

ТЕМА 12. Південна Америка.

Географічне положення Південної Америки. Дослідження материка. Тектонічні структури і рельєф. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Найбільші річки та озера. Природні зони. Висотна поясність в Андах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

ТЕМА 13. Антарктида.

Своєрідність географічного положення материка, Антарктида й Антарктика. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження материка. Міжнародне, співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Тектонічна будова та рельєф Антарктиди. Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.

ТЕМА 14. Північна Америка.

Географічне положення Північної Америки. Історія відкриття материка. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалин». Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші озера, їх походження. Особливості розміщення природних зон. Висотна поясність у горах: Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні, проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

ТЕМА 15. Євразія.

Географічне положення Євразії. Поділ материка на дві частини світу. Дослідження материка. Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Вплив давнього материкового зледеніння на форми рельєфу материка. Корисні копалини. Загальні риси клімату: Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони.

Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною. Найвідоміші об’єкти, віднесені до природної спадщини ЮНЕСКО.

ІІІ. Фізична географія України

Україна на карті світу

ТЕМА 16. Географічне положення, формування території України.
Формування території, розміри, кордони, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення (фізико-, економіко-, політико-географічне) України. Розташування території України стосовно годинних поясів.

Природні умови і ресурси України

ТЕМА 17. Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси.
Форми земної поверхні на території України. Простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Карта України «Фізична поверхня». Основні тектонічні структури. Карта України «Тектонічна будова». Зв’язок рельєфу з тектонічними структурами. Геологічна будова. Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини. Формування рельєфу. Внутрішні та зовнішні чинники і процеси. Типи рельєфу за походженням.
Рельєф і діяльність людини. Господарська оцінка рельєфу. Чинники виникнення сприятливих геологічних і геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Корисні копалини, їх класифікація за використанням, закономірності поширення на території України. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й райони видобування вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі. Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів.

ТЕМА 18. Клімат і кліматичні ресурси.
Кліматотвірні чинники: сонячна енергія, циркуляція атмосфери, підстильна поверхня, їх взаємодія. Розподіл сонячної енергії на території України. Повітряні маси, що впливають на територію України. Атмосферні фронти, циклони та антициклони. Кліматичні показники: температура, опади, коефіцієнт зволоження та їх розподіл на території України. Річний та сезонний хід кліматичних показників. Кліматична карта. Регіональні відмінності клімату. Кліматичні ресурси. Сезонні погодні умови та явища. Несприятливі погодно-кліматичні явища. Прогноз погоди за даними синоптичної карти; народними прикметами. Вплив погодно-кліматичних умов на здоров’я і господарську діяльність людини. Охорона атмосферного повітря.

ТЕМА 19. Води суходолу і водні ресурси.
Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води. Річки. Основні, річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер течії. Падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густота річкової мережі. Річковий стік, витрати води. Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Несприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони.

ТЕМА 20. Ґрунти та ґрунтові ресурси.
Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення в Україні. Дослідження В. Докучаєва. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Зміни ґрунтів у результаті господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання й охорони ґрунтових ресурсів.

ТЕМА 21. Рослинний і тваринний світ України.
Різноманітність рослинності. Закономірності поширення рослинного покриву в Україні. Рослинні угруповання. Різноманітність тваринного світу. Закономірності поширення тваринного світу в Україні. Червона та Зелена книги України. Рослинні та тваринні ресурси, їх охорона і:відтворення.

ТЕМА 22. Ландшафти України.
Ландшафт як просторово-цілісна система. Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах. Карта «Ландшафти України». Антропогенні ландшафти. Рівнинні ландшафти їх різноманітність. Природні зони України: мішаних лісів і широколистих лісів, лісостепова, степова. Використання та охорона, рівнинних ландшафтів. Гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір, особливості їх змінив висотою, використання та охорона. Природні умови і ресурси Чорного й Азовського морів, проблеми їх раціонального використання.

Природокористування

ТЕМА 23. Природокористування.
Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природокористування в умовах сталого розвитку.

IV. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

ТЕМА 24. Демографічні процеси та статево-віковий склад населення світу та України.

Кількість та динаміка населення в світі та Україні. Природні, соціальні, економічні та екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі, в Україні. Демографічний перехід, його фази.

Статево-вікова, шлюбно-сімейна структура. Населення світу й України. Тривалість життя населення. Демографічне старіння населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статево-віковими пірамідами. Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів. Якість життя як чинник природного і механічного руху населення. Демографічні прогнози.

ТЕМА 25. Розселення.

Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні. Міські і сільські населені пункти, критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Відмінності рівнів і темпів урбанізації в Україні і в світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація. Джентрифікація. Система розселення. Міські агломерації, мегаполіси, мегалополіс. Світові міста. Особливості населених пунктів. Система розселень.

ТЕМА 26. Етнічний склад населення. Релігійний склад населення.

Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населення України: особливості та регіональні відмінності. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення. Релігія як явище культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні.

ТЕМА 27. Зайнятість населення в світі й Україні.

Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми зайнятості населення.

V. УКРАЇНА І СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Національна економіка і світове господарство

ТЕМА 28. Національна економіка.

Національна економіка. Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР).

Секторальна модель економіки країни.
Форми суспільної організації виробництва.
Чинники розміщення виробництва.
Форми просторової організації національної економіки.

ТЕМА 29. Світове господарство.
Світове господарство (світова економіка), світовий ринок.
Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці».
Типи економічних систем.
Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній.
Багаторівневість світового господарства, його просторова структура за концепцією «Центр – периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Глобальна економіка. Міжнародні економічні організації.

Первинний сектор господарства

ТЕМА 30. Сільське господарство. Лісове господарство.
Сільське та лісове господарство, їх значення в сучасному світі. Складники сільського господарства. Природні (земельних та агрокліматичних ресурсів) та соціально-економічні чинники розвитку й розміщенні аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та експортери сільськогосподарської продукції.
Сільське господарство України. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Лісові пояси світу. Лісозабезпеченість. Лісове господарство в Україні.

ТЕМА 31. Добувна промисловість.
Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними-ресурсами.
Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення родовищ, вугілля, нафти, природного газу. Найбільші в світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти, природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні.
Видобування металічних руд. Основні й перспективні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і

благородних металів. Розвиток і розміщення виробництв з видобування залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини в Україні та країнах світу. Експорт мінеральної сировини з України.

Вторинний сектор господарства

ТЕМА 32. Виробництво та постачання електроенергії.

Значення електроенергетики Типи електростанцій. Паливно-енергетичний баланс. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу.

Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП. Використання відновлюваних, джерел енергії. Експорт електроенергії з України.

ТЕМА 33. Металургійне виробництво.

Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну, сталі. Комбінування в чорній металургії. Сучасні чинники розміщення підприємств чорної металургії. Кольорова металургія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції, розміщення виробництв чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі кольорових металів у світі.

Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні: домінуючі технології, сукупність чинників розміщення підприємств, основні центри, місце України на світовому ринку чорних металів. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні.

ТЕМА 34. Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу. Виробництво будівельних матеріалів.

Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробництв.

Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків. Виробництво деревини й паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші в світі країни-виробники деревини та паперу. Виробництво будівельних матеріалів в Україні.

ТЕМА 35. Виробництво машин та устаткування.

Роль машинобудування в сучасному світі. Різноманітність підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування у машинобудуванні.

Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку, регіону, країни і рівнем розвитку машинобудування. Найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки.
Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції.

ТЕМА 36. Виробництво тканин, одягу, взуття, харчових продуктів.
Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію.
Найбільші на світовому ринку країни-виробники та країни-експортери тканин та взуття. Чинники та центри .розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Народні промисли в Україні. Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Виробництво продуктів харчування в світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу.
Харчова промисловість Україні. Особливості технологій та чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосироробного, плодоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного; борошномельного, круп'яного, кондитерського виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод.

Третинний сектор господарства

ТЕМА 37. Транспорт.
Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт світу. Країни, що вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць й автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні ринки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори. Транспорт України. Залізничний транспорт – основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори на території України.

ТЕМА 38. Туризм.
Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в регіоні, країні. Туристична інфраструктура. Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО.
Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні.

ТЕМА 39. Торгівля. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування.
Торгівля як вид послуг, її форми, показники. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньо торгівельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN).

ТЕМА 40. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я.
Торгівля в Україні: структура експорту й імпорту товарів та послуг; чинники концентрації роздрібної торгівлі в населених пунктах, регіонах. Фінансові послуги. Світові центри банківсько-фінансової діяльності. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Країни-офшори. Особливості розміщення фінансових установ в Україні. Роль науки й освіти в суспільстві. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові центри у світі та Україні.
Аутсорсинг. Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування: Аутсорсинг інформаційних технологій: (IT-аутсорсинг) в Україні.
Найвідоміші центри медичного обслуговування, лікувально-оздоровчого туризму в Україні та світі.

VI. Регіони та країни

ТЕМА 41. Регіони світу.
Європа. Азія. Америка. Океанія. Африка.
(економіко-географічна характеристика країн за типовим планом).
Особливості економіко-географічного положення регіону, склад. Сучасна політична карта регіону: форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в регіоні. Природні умови і ресурси регіону.
Населення регіону: демографічні процеси, природний та механічний рух, демографічна політика, структура населення, урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація.
Світові міста в регіони, міські агломерації, мегаполіси.
Особливості економіки країн регіону. Первинний сектор економіки: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини, сільське, лісове господарство.
Вторинний сектор економіки: особливості розвитку переробної промисловості, індустріалізація, реіндустріалізація; основні осередки промисловості.
Третинний сектор економіки: найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли, туристичні райони, фінансові центри. Зв'язки України з країнами регіону.

ТЕМА 42. Країни світу: економіко-географічна характеристика. Німеччина. Франція. Велика Британія. Італія. Польща. Японія. Китай. Індія. Австралія. Сполучені Штати Америки. Канада. Бразилія. Єгипет. Південна Африка (ПАР).

Економіко-географічна характеристика країн за типовим планом:
місце країни у світі та регіоні;
основні чинники, що визначають місце, країни у міжнародному поділі праці (МГПП); система розселення;
особливості, сучасного розвитку країни, секторальна структура економіки;
домінуючі складники третинного сектору;
промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни;
особливості аграрного сектору;
характерні риси просторової організації господарства;
зовнішні економічні зв'язки, зв'язки з Україною.

VII. Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток

ТЕМА 43. Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток.

Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Проблема війни і миру.

Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна й продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні. Сталий розвиток – стратегія людства на XXI століття.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Скуратович О.Я., Круглик Л.І., Коваленко Р.Р. Загальна географія: Підруч. для 6 кл. – К.: Зодіак-ЕКО, 2005. – 319 с.
2. Пестушко В.Ю., Сасихов В.О., Уварова Г.Є. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. серед. шк. – К: Абрис, 2005. – 376 с.
3. Кобернік С.Г., Скуратович О.Я. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
4. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Географія України: підруч. для 8-9 кл. серед. шк. – К.: Зодіак-ЕКО, 2004 – 432 с.
5. Чернов Б.В. Фізична географія України: Підручн. для 8 кл. – К.: Освіта, 2002. – 254 с.
6. Гілецький Й.Р. Географія України (Фізична географія з основами загального землезнавства): Підручн. для 8 класу. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2003.
7. Дітчук І.Л., Заставецька О.В., Ткач Д.В. Географія України: навч. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 168 с.

8. Шищенко П.Г., Муніч Н.В. Фізична географія України: Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Зодіак-ЕКО, 2005. – 256 с.
9. Заставний Ф.Д. Економічна і соціальна географія України: Підруч. для 9 кл. – К.: Форум, 2003, 2004, 2005. – 239 с.
10. Масляк П.О. Економічна і соціальна географія України: Підруч. Для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К: Педагогічна преса, 2005. – 288 с.
11. Сиротенко А.Й. Економічна і соціальна географія України: Підруч. для 9 кл. загальноосв. навч. закл. – К: Освіта, 2001. – 222 с.
12. Яценко Б.П. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: Підруч. для 10 кл. – К: Форум, 2006. – 248 с.
13. Топузов О.М., Тименко Л.В. Економічна і соціальна географія світу: Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К: Зодіак-ЕКО, 2005. – 208 с.
14. Топузов О.М., Надтока О.Ф., Назаренко Т.Г., Вішнікіна Л.П., Шуканова А.А., Самойленко В.М. Географія: підруч. для 7 кл. загальноосв. навч. закл. – К.: ДНВП Картографія, 2015. – 326 с.
15. Довгань Г.Д., Стадник О.Г. Географія: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – Харків: Ранок, 2015. – 304 с.
16. Масляк П.О., Капіруліна С.Л. Географія: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. – 412 с.
17. Бойко В.М., Дітчук І.Л., Заставецька Л.Б. Географія: підруч. для 8 кл. закл. заг. середньої освіти. – К: Перун, 2021. – 296 с.
18. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К: Літера ЛТД, 2021. – 304 с.
19. Масляк П.О., Капіруліна С.Л. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. – 272 с.
20. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш., Довгань А.І. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К: Генеза, 2017. – 272 с.
21. Довгань Г.Д., Стадник О.Г. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – Харків: Ранок, 2017. – 272 с.
22. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш., Довгань А.І. Географія (рівень стандарту): підруч. для 10-го кл. закл. заг. серед. освіти. – К: Генеза, 2018. – 192 с.
23. Масляк П.О., Капіруліна С.Л., Бродовська О.Г. Географія (рівень стандарту): підруч. для 10 класу закл. заг. серед. освіти. – К: Грамота, 2018. – 200 с.
24. Бойко В.М., Брайчевський Ю.С., Яценко Б.П. Географія (рівень стандарту): підруч. для 10 класу закл. заг. серед. освіти. – К., Ірпінь: Перун, 2018. – 256 с.

Додаткові:

1. Олійник Я.Б., Шищенко П.Г., Степаненко А.В., Масляк П.О. Географія для старшокласників та абітурієнтів. – К., Знання, 2006.

2. Навчальний географічний атлас для 6 кл. загальноосвітньої школи. – К.: Картографія, І П Т, 2006-2011.
3. Навчальний географічний атлас для 7 кл. загальноосвітньої школи. – К.: Картографія, І П Т, 2006-2011.
4. Навчальний географічний атлас для 8 кл. загальноосвітньої школи. – К.: Картографія, І П Т, 2006-2011.
5. Навчальний географічний атлас для 9 кл. загальноосвітньої школи. – К.: Картографія, І П Т, 2006-2011.
6. Навчальний географічний атлас для 10-11 кл. загальноосвітньої школи. – К.: Картографія, І П Т, 2006-2011.